

ХРОНИКА И БЕЛЕШКИ

БОРБАТА НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД ЗА НАЦИОНАЛНО И СОЦИЈАЛНО ОСЛОБОДУВАЊЕ И МЕЃУНАРОДНОТО РАБОТНИЧКО ДВИЖЕЊЕ

— Научен собир одржан во Крушево на 1, 2, 3 август 1979 година

Традиционалните научно-културни средби „Десет дена Крушевска република“, што се одржуваат секоја година во Крушево од 1 до 10 август, оваа 1979 година, тие се одржаа во рамките на прославата на 76-годишнини од Илинденското востание, 35 години од АСНОМ и 60 години од создавањето на КПЈ—СКЈ, СКОЈ и револуционерните синдикати.

Во рамките на споменатите манифестации, а во организација на Советот „Десет дена Крушевска република“ се одржа научен симпозиум на тема „Борбата на македонскиот народ за национално и социјално ослободување и меѓународното работничко движење“. Во присуство на голем број гости и учесници, симпозиумот го отвори членот на ЦК на СКМ и Претседател на советот „Десет дена Крушевска република“ Душко Поповски. Тој ги поздрави гостите: Лазар Мојсов член на Претседателството на ЦК на СКЈ, Љупчо Арсов член на Претседателството на СРМ, Благој Попов Претседател на Извршниот совет

на Собранието на СРМ, Бошко Станковски член на Претседателството на ЦК на СКМ, Михаило Апостолски Претседател на Македонската академија на науките и уметностите и др.

За време на тридневната работа на симпозиумот беа поднесени 59 експозеа на реферати а во дискусијата учествуваа 10 дискусанти. Работата се одвиваше во пленарна седница, рефератите беа тематски распределени во три групи и тоа: I — Македонското национално прашање и меѓународното работничко движење, II — Државно-правниот аспект во решавањето на македонското прашање и меѓународните односи и III — Борбата на македонскиот народ за национално ослободување и меѓународната прогресивна јавност.

Душко Поповски во уводниот реферат на тема „Одразот на Мајскиот манифест и формирањето на ВМРО (обединета) во меѓународното работничко движење“, се задржа на една од мошне важните етапи од развитокот на ма-

кедонското национално ослободително движење, односно на периодот по Првата светска војна, кога организираното меѓународно работничко движење покажа голема заинтересираност за национално ослободителните движења во светот и како резултат на тоа Комунистичката интернационала можеше да заземе еден принципиелен став по националното прашање, по националните и ослободителни движења и да ја помогне националноослободителната борба на угнетените и поробени народи. Поповски истакна дека ова треба да се има предвид секогаш кога се приоѓа кон ова прашање и кон давање оценка за взаемните односи и врски на меѓународното работничко движење и македонското национално ослободително движење по Првата светска војна. Тој се осврнa на повеќе официјални документи на Комунистичката интернационала по националното прашање воопшто и по македонското национално прашање посебно. При тоа акцентот го стави на појавата на Мајскиот манифест и ВМРО (обединета) и на нивните основни принципи врз кои требаше да се изградува и да дејствува македонското национално ослободително движење и кои му дадоа длабоко демократски и прогресивен карактер, а со идеите и целите што ги доставуваа пред македонскиот народ покажаа дека се длабоко поврзани со идеите и целите на Илинденското востание и Крушевската република, што претставуваа не навраќање на она што е авторитетно свое македонско, навраќање на изворот на самостојноста и самобитноста на маке-

донското национално ослободително движење.

Многу интересни и значајни моменти и проблеми од взаемните врски и релации на меѓународното работничко движење и македонското национално ослободително движење беа изнесени и во останатите 17 реферати чии експозеа беа изнесени во првиот ден на Симпозиумот под споменатата прва заедничка тема. Тоа беа следните реферати: д-р Данчо Зографски, Македонското прашање и европската социјалдемократија; д-р Христо Андонов-Полјански, Илинденското востание и Британската работничка класа; д-р Иван Катарчиев, Коминтерната и македонскиот национален идентитет; д-р Орде Ивановски, КПЈ и македонското национално прашање; д-р Глигор Тодоровски, Осврт врз активноста на Душан Пекиќ во работничкото и социјалистичкото движење во Македонија; д-р Петар Стојанов, Ленин — Балканската војна 1912/13 и Македонија; Пол Димон, Балканските војни и работничката социјалистичка федерација во Солун; Владо Остриќ, Хрватските социјалисти и Македонија на преминот на столетието; д-р Никифор Робовски, Настаните во Македонија за време на Балканските војни и нивниот одглас кај чешката социјалдемократија и кај пошироката јавност; м-р Александар Трајановски, Односот на македонските социјалисти спрема политиката на бугарската егзархија во Македонија; д-р Јозеф Бушко, Балканските војни и односот на полските социјалисти; м-р Даринка Пачемска, Улогата на ВМРО (обединета) во

запознавањето на меѓународното работничко движење со македонското прашање меѓу двете светски војни; д-р **Климе Цамбазовски**, Илинденското востание и српската социјалдемократија; д-р **Арпад Лебл**, Унгарското и војводинското работничко движење и македонското национално-ослободително движење во време по Илинденското востание; д-р **Владо Ивановски**, Една оценка на ЦК на БРП(к) од 1941 година по Илинденското востание; д-р **Бранислав Глигориевиќ**, Националниот третман на Македонија во истапувањето и делувањето на Граѓанските странки (1919—1929); **Ристо Кирјазовски**, „Единствената македонска држава во рамките на Балканската федерација“, исфрлена од КПГ во 1949 година; м-р **Драган Петковски**, Прилог кон проучувањето на работничкото и социјалистичкото движење во Скопје до Балканските војни.

Во вториот ден од симпозиумот беа поднесени експозеа на 21 реферати во кои се обработени и третирани голем број прашања за државно-правниот аспект во решавањето на македонското прашање и меѓународните односи, почнувајќи од првите обиди за конституирање на македонската држава од Кресненското востание па сè до Првото заседание на АСНОМ, кога македонскиот народ доби државно-правен статус како федерална држава во југословенската федерација. Тоа беа следните реферати: д-р **Александар Христов**, Развојот на идејата за државно-правен статус на Македонија и нејзиното конституирање како федерална држава во Југословен-

скат федерација (АСНОМ); д-р **Горѓи Цаца**, Социјалистичка република Македонија во Социјалистичка федеративна самоуправа на Југославија од АСНОМ до денес; д-р **Манол Пандевски**, Концепциите на Балканската федерација во македонското ослободително движење во периодот на младотурското владеење (1908—1912 година); **Михаило Миновски**, Источната федерација во програмата на македонското национално-ослободително движење; д-р **Војо Кушевски**, Барањето за македонска државност во Друштвото на народите; д-р **Славко Димески**, Дејноста на Европската дипломатија во 1903 година и Илинденското востание низ извештаите на италијанските конзули; м-р **Лазар Лазаров**, Генезата и развојот на Народниот фронт во текот на НОВ и првите години на социјалистичката изградба во Македонија; д-р **Драгомир Драшковиќ**, Класната и демократската платформа на Илинденската република; **Полковник Боро Митровски**, Соработката на КПЈ и НОД на Југославија со комунистичките партии и НОД на Грција, Албанија и Бугарија; **Новица Велјановски**, Континуитетот на Македонија како државно-правен субјект во Југословенската федерација во текот на НОВ 1941—1944 година.; **Тодор Симовски**, Грчко-бугарските односи и македонското национално прашање меѓу двете светски војни; м-р **Кочо Сидовски**, Италија и македонското прашање во времето на Мирнштетските реформи; д-р **Живко Аврамовски**, Британската дипломатија и македонското прашање 1929

—1930; Лидија Симовска, Британската политика на Балканот и македонското национално прашање во текот на Втората светска војна; Васко Костојчиновски, Тероризмот како средство за разбивање на единството на македонското национално ослободително движење; д-р Момчило Савиќ, Македонското национално ослободително движење во италијанските дипломатски извештаи; Горѓе Василевиќ, Македонското прашање и проблемите на Балканската федерација по Првата светска војна (1919—1926); д-р Павле Митревски, Спроведувањето на одлуките на АСНОМ во Охридската околија (1944—1945); м-р Крсте Богоевски, Народниот фронт во обновата и изградбата на Скопје; д-р Владимир Картов, Односот кон македонското прашање во програмските документи на БКП во периодот 1935—1941; Горѓи Ганзовски, Легитимноста на македонското национално ослободително движење во меѓународното работничко движење.

Во 19-те реферати чии експозеа беа поднесени во третиот ден на Симпозиумот беа презентирани нови сознанија за поддршката на меѓународната прогресивна јавност на борбата на македонскиот народ за национално ослободување, почнувајќи од првите пројави на таа борба до најново време. д-р Боро Мокров, Македонското прашање во органот на Бугарската социјалдемократија (1895—1905); д-р Гане Тодоровски, Георг Брандес — Дански огласи за Македонија и Илинден 1903; д-р Вера Ванѓели — Весковиќ, Илинденското востание и „Die Neue Zeit“; д-р Блаже Ристовски, Македонското

национално прашање во прогресивниот македонски печат во Софија во триесеттите години; Загорка Тодоровска, Весникот „Изгрев“ и неговата улога во македонската борба за слобода (1900—1903); д-р Иман Ванку Илинден во романските средства за информација; д-р Ристо Попларзов, Димитар Благов и Илинденското востание; Горѓи Митровиќ, Горѓи Бакалов во решавањето на македонското прашање во 1898 година; м-р Деса Спасовска, Учеството на Никола Г. Казанџиев во Илинденското востание и во Аргентинското револуционерно движење; д-р Роберт Шванке, Македонската емиграција во Виена од 1923 година; Васил Јотевски, Револуционерната работа на Никола Парапунов во периодот од 1941—1943 година; Благој Стоичовски, Илинденските прослави во Пиринскиот дел на Македонија (1944—1948); Горѓи Миљковиќ, Михаил Антонов и Антон Пешковски и нивната револуционерна дејност во Петроград во 1918 година; Дејан Алексиќ, Ехото на илинденските традиции во Македонија во годините пред Втората светска војна; м-р Глигор Попи, Одгласот на Илинденското востание во Банатскиот печат; Мустафа Карahasан, Одрозот, на Илинденското востание во литературата и публицистиката на турската и албанската народност во СР Македонија; Благоја Кондарко, Исечок за сфаќањето на Никола Киров-Мајски за автономијата на Македонија; Гоце Стефановски, Погледите и ставовите на Горѓи Пешков за Илинденското востание; Душан Симовски, Концепци-

ите на Димо Хаџи Димов за организационото устројство на Внатрешната македонска револуционерна организација.

На крајот во својот завршен збор Душко Поповски констатира дека големиот број реферати, многубројните проблеми и прашања што се третираани во нив, изнесените факти, констатации и нови сознанија покажаа дека из-

борот на главната тема на Симпозиумот бил сосема правилен и актуелен, а работата на Соборот беше мошне успешна. Поради тоа што овие реферати и поднесените дискусии ќе бидат од голем интерес и ќе претставуваат значаен придонес во нашата историографија, тој предложи тие да се опечатат во посебен зборник.

Даринка ПАЧЕМСКА

НАУЧЕН СОБИР

„ПРИЛЕП И ПРИЛЕПСКО ВО НОВ 1943“

Во Прилеп од 21 до 23 март 1979 година се одржа научен собир на тема „Прилеп и Прилепско во НОВ 1943“.

Одржувањето на овој научен собир се совпадна со времето кога насекаде се прославуваше 60-годишнината од формирањето на КПЈ и 35-годишнината од смртта на великанот на нашата револуција — Кузман Јосифоски — Питу. Во присуство на голем број истакнати научници, општествено-политички работници, учесници во револуционерните настани и други гости од Републиката и општината Прилеп, на 21 март во 10 часот собирот го отвори претседателот на Организациониот одбор, Борко Темелкоски. Откако ги поздравил учесниците и присутните на собирот, Темелкоски во својот пригоден говор накратко изнесе неколку карактеристични моменти од НОВ во Македонија во 1944 година, при што посебно се задржа на придонесот во борбата што го даде

Прилепската партиска организација и на натчовечките напрегања што ги направи народот од прилепското подрачје.

Рефератите во работниот дел на овој научен собир, во своите мошне интересни излагања, презентираа еден комплексен осврт на животот настаните како и на револуционерната борба на Партијата и борците на Народноослободителната војна од револуционерниот Прилеп и неговите села во 1943 година. Комунистите израснати во Прилепската организација заземаат врвно место во плејадата на најистакнатите македонски комунисти, кои одлично ја познаваат и доследно ја спроведуваат линијата на КПЈ за вооружена борба. Голем број комунисти и скоевски активисти од прилепското подрачје заземаа видни места во ПК КПЈ за Македонија и како такви беа испраќани во разни краишта на Македонија за да го пренесат своето богато револуционерно искуство.